

בס"ד

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיימים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

מליחה בקרבנות

- תא -

נמסר בש"ק פ' ויקרא ה'תשע"ה

מליחה בקרבנות

על הגברא ולא מהכשרא דקרבן, ולכן מצוה זו ראוי למנותה בפנ"ע, ויש דין נוסף מסוים במנחה שהמלח הוא מהכשר המנחה גופא וכמו השמן והסולת שבה, ומצד זה אינה ראוי לימנות מצוה לעצמה שהרי היא דין פרטי מדיני המנחה. ועל כן סובר הרמב"ם שרק במנחה מעכבת המליחה ולא בשאר הקרבנות, שהדין הכללי שבכל הקרבנות הוא מצות הגברא אינו מעכב בהכשר הקרבן, ורק דין מליחה המסוים שבמנחה שהוא מהכשרא דמנחה - מעכב. ולכן אף שמונה הרמב"ם את המליחה כמצוה לעצמה בכל הקרבנות, השיג על הבה"ג שאין ראוי למנות מליחת המנחה כמצוה לעצמה, שהרי מליחת המנחה היא חלק מפרטי דיני המנחה ואילו הדין שעל הגברא נהוג בכל הקרבנות ואינו מסוים למנחה, ואכן הוא נמנה כמצוה לעצמה.

ולפי"ז מיושבים הדקדוקים הנ"ל בפשוטו של מקרא, שלכך המתנינה התורה במצות מליחה עד פרשת המנחה, כי רק במנחה ישנו דין מסוים של מליחה מהכשר המנחה, ואילו בכל קרבן אחר אין דין מסוים השייך דוקא לו, ואין טעם לכתוב באחד מהקרבנות יותר מחברו. ומשכתבה תורה דין מליחה במנחה שהוא מפרטי דיני המנחה המסוימים, שוב כתבה באותו מקום גם את הדין הכללי הנוסף שבכל הקרבנות [ובכללם גם מנחה עצמה]. והיא היא כפילות המקרא, 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח' - הוא הדין המסוים בהכשרא דמנחה, ו'על כל קרבן תקריב מלח' - הוא דין כללי שעל הגברא ליתן מלח בכל הקרבנות. ואכן הרמב"ם (במצוה סט) במנותו את המליחה בקרבנות כמצוה לעצמה הביא רק סיפיה דקרא: 'על כל קרבן במלח תמלח', דאילו רישא דקרא אינו מצוה לעצמה אלא דין פרטי מדיני המנחה וכמו שנתבאר.^א

ודאיתנין להכי יש להטעים היטב דיוק לשון הכתוב, דהנה הגר"י ענגיל (ציונים לתורה מ) חקר בגדר מצות מליחה אם היא מהכשר הקרבנות או מצוה על הגברא, והביא כמה הוכחות כהצד האחרון, והראה שגדר הדין הוא שמוטל על הגברא חיוב 'הקרבנות מלח', שהמלח נבחן כקרבן, וכלשון הפסוק 'תקריב מלח' - שחייב האדם להוסיף 'קרבן מלח' על קרבנו. וחיליה מהגמרא בזבחים (קח.) דבעי רבא אם מלח משלים לשיעור כזית להתחייב עליו בחוץ, ואמרו שאף אם העצם אינה מצטרפת עם הבשר י"ל דשאני מלח דאי פריש מן האבר מצוה לאסוקי. והנה רש"י פירש שהחיוב להחזיר הוא משום מצות מליחה, והאחרונים תמהו על כך שלזה אפשר במלח אחר ואין צריך להחזיר אותו

א) כתיב בפרשת המנחה 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח וגו' על כל קרבן תקריב מלח'. ויש להעיר מדוע שתק הכתוב מתחילת הספר עד כאן ולא הזכיר מצות המליחה אלא במנחה, והלא המצוה אמורה בכל הקרבנות וכדמסיים קרא 'על כל קרבן תקריב מלח'. ועוד, מדוע נקט הכתוב ברישא 'קרבן מנחתך' יותר משאר הקרבנות. ומוכח שיש דין מסוים במליחת המנחה שאינו קיים בכל הקרבנות. וצ"ב.

ונראה שמדקדוקים אלו הוכחה לשיטת הרמב"ם כפי שביארה הגרי"ז, דהנה הרמב"ם בספר המצוות (שורש יב) כתב שראוי למנות המליחה מצוה בפני עצמה [והיא מצוה עשה סב בספרו], ובהמשך דבריו שם כתב שאין ראוי למנות [כמו שעשה בה"ג] היציקה והבלילה והמליחה של המנחה כל אחת כמצוה לעצמה אלא הכל מחלקי מצות עשיית המנחה כמשפטה. ויש לתמוה הלא בתחילה כתב שהמליחה מצוה לעצמה ומהו שכתב בסוף דבריו שמליחת המנחה אינה אלא חלק מחלקי המצוה. וביאר הגרי"ז (בסנטסיל מנחות כ טז) דהנה העמידו בגמרא (כ) פלוגתא דתנאי אם המליחה מעכבת אם לאו, והרמב"ם (איסו"מ היב) כתב שבכל הקרבנות המליחה אינה מעכבת לבד ממנחה. וע"ש בכס"מ שהראה מקורו מהסוגיא שם לפי גרסת ר"ת, ופירש הרמב"ם דהכי ס"ל לר' יהודה ופסק כוותיה. ואולם טעם הדבר צריך באור.

[ובקרן] אורה וחשק שלמה ולקוטי הלכות פירשו דלעולם המליחה מעכבת את ההקטרה בכל מקום, אלא שבכל הקרבנות הקטרה עצמה אינה מעכבת בהכשר הקרבן, משא"כ במליחה שהקטרת הקומץ היא כנגד זריקה שמעכבת כפרה [מלבד מה שהיא גם כהקטרת אימורין, להגר"ח], ועל כן אם לא מלח - פסולה. אך דקדוק לשון הרמב"ם 'הקרבן כשר והורצה' מורה יותר שלא רק שנתכפר בקרבן אלא אף ההקטרה עצמה כשרה. ונפ"מ שאם הקטיר כזית בלא מלח הותר לאכול הבשר [לשיטות האחרונים דסגי בהקטרת כזית להתיר הבשר]. וכע"ז הקשה בספר דבר אברהם (ח"ב כא) דלפי"ז הו"ל להרמב"ם לומר שאין זו הקטרה כשרה, ונפ"מ שאם הקטיר בשבת בלא מלח חייב משום חילול שבת. ועוד קשה - וכ"ה בלקוטי הלכות - שלפי"ז לבונה הבאה בפנ"ע או בבזיכין עם לחם הפנים שהקטרתה מעכבת, מליחה תעכב בה, והרי לא משמע כן ברמב"ם דבפשוטו משמע שחוץ מהמנחה כל הקרבנות כולם כשרים, ואף לבונה [המוזכרת שם בסמוך] בכלל. וא"כ משמע שיש חילוק בעצם בין מנחה לשאר הקרבנות].

ופירש הגרי"ז שסובר הרמב"ם ששני דיני מליחה חלוקים איכא; בכל הקרבנות [ובכלל זה במנחה] יש מצוה על הגברא ליתן מלח, ואינה מעכבת את הכשר הקרבן שהרי זהו דין

^א ויש להעיר א"כ מאי מקשה הגמרא (מנחות כ.) ולא תנא ביה קרא והכתוב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ומשני דאצטרך הך קרא לדרשא, והלא הם שני גדרים חלוקים, אחד במנחה ואחד בכל הקרבנות, ואין זה בכלל 'שנה עליו הכתוב'. [וכמו"כ קשה על המהלך דלהלן בפנים דאיכא שני גדרים בכל הקרבנות ואצטרך תרוייהו, וא"כ אין זה שנה עליו הכתוב. וע' להלן בפנים].

ועפ"י הגמ' הנ"ל שהמלח מצטרף לאבר משום שאם פקע מחזירים אותו מפני שחלה בו תורת הקטרה, וקשר זאת לסוגיא דמועלין במלח משניתן ע"ג האבר הנ"ל. והרי זה מסייע ליסוד האמור שגדר מצות מליחת הקרבנות הוא להקריב 'קרבת מלח' עם הקרבנות.

ב) אלא שלפי"ז יש להקשות, דהנה פסק הרמב"ם (איסור"מ י"ב) שאם הקריב קרבן בלא מלח לוקה משום 'ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך' [והוא לאו הנמנה לעצמו (בל"ת צט) בכל הקרבנות]. והקשו האחרונים (מנ"ח תפט; ארצות החיים ח; קה"י שבועות ג) מדוע לא הוי לאו שאין בו מעשה, וכמו הנראה בעזרה ריקם שכתב הרמב"ם (ריש הל' חגיגה) שאינו לוקה משום 'ולא יראו פני ריקם' מפני שהוא לאו שאין בו מעשה, הגם שעבר רק ע"י מעשה שבא לעזרה, אך כיון שעצם האיסור הוא בחדלון והעדר מעשה - בכלל לאו שאין בו מעשה הוא, והכי נמי הגם שעבר ע"י מעשה הקרבה אך סו"ס עיקר האיסור הוא במה שהשבית המלח ולא הקריבו. ויתרצו האחרונים שצ"ל דלאו דהשבתת מלח חלוק מראיית פנים ריקם, דהתם מהות האיסור אינו בכניסה לעזרה אלא במה שאינו מביא קרבן ואילו הכא האיסור הוא בכך שמקריב קרבן שאין בו מלח, ואין מהות הלאו בהעדר אלא בהקטרה-ללא-מלח.¹

מערתה יש לתמוה האין הדברים מיושבים עם האמור לעיל, דבשלמא אילו המלח נחשב כהכשר הקרבן [וכמו הגדר הנוסף שבמנחה] מובן שאם מקטיר בלא מלח הרי עצם הקטרתו פגומה, אבל הלא להגרי"ז בשאר הקרבנות אין המלח מהכשרא דקרבת אלא מצות הגברא ליתן מלח בקרבן, וא"כ לכאורה במה שמקטיר בלא מלח אין פגם במעשה ההקטרה אלא אך ביטול מצות הקרבת מלח בהימנעותו.²

ולישב זאת לפי מהלך הגרי"ז נצטרך לומר שחלוק גדר הלאו ד'לא תשבית מלח' מהעשה, דהעשה היא מצוה דגברא להקריב מלח אבל גדר הלאו הוא מדיני ההקטרה של הקרבנות, שלא להקטיר תפל בלא מלח, ואמנם אין זה מהכשרא דהקרבת כמו במנחה אלא פרט מדיני ההקטרה [ואעפ"כ נמנה הלאו כמצוה בפני עצמה, דדוקא לענין עשין כתב הרמב"ם שאין מונים את חלקי המצוה ופרטיה, לא לענין לאוין - כמוש"כ המשל"מ (בית הבחירה טו)]. ובמנחה המליחה מעכבת כי היא מהכשר המנחה גופא כאמור, משא"כ בכל הקרבנות אמנם הלאו הוא דין באופן ההקטרה אבל אינו מהכשר הקרבן וממרכיביו הלכך אינו מעכב אף לא את ההקטרה עצמה.

וגדר זה מדויק מאד בלשון הרמב"ם ומבואר בחינוך, דהנה פירש הרמב"ם לאו זה (בל"ת צט) שהזהיר מהשבית המלח,

ד י"ל שיסוד החילוק יצא לו לרמב"ם מלשון הכתוב, דהתם נקט לשון דממילא 'ולא יראו פני ריקם' [ולא 'אל תבוא ריקם'] ואילו הכא כתיב 'ולא תשבית' - אזהרה על האדם.

ה לפי האמור בהערה לעיל, אכן המלח ממצות הקרבן עצמו הוא ואינו חייב חיובו, ומה שדינו כ'קרבת' הוא רק מפאת היכולותו עמו. ומ"מ אינה מעכבת דלא שנה עליו לעכב. ושפיר י"ל שגדר הלאו הוא הקרבת תפל. ומ"מ היא מצוה לעצמה מפני שהיא קיימת בכל דבר הקרב אל המזבח [דומיא דמצות הקרבת הקרבנות במקדש שהיא מצוה לעצמה, וכן להיותם תמימים ולא בע"מ].

המלח דוקא, וא"כ אין זה שייך להשלמת השיעור. ופירשו (ע' ציונים לתורה שם, חזו"א מנחות כה, טז, משנת ר' אהרן מנחות, וכן נראה מהגרי"ז) שחל דין 'אהדורי פוקעין' על המלח, ומזה מוכח שהמלח נבחן כקרבת וחלה עליו תורת הקטרה של קרבן, הלכך צריך להחזירו על המזבח כשאר קרבנות שפקעו מהמזבח שצריך להחזירן.

ועוד הביא סמך גדול ממנחות (כא): שהמלח שע"ג הכבש אין מועלים בו [וע"ש ברש"י. והגרי"ז פירש עפ"י הרמב"ם שהכוונה למלח המונח על הכבש לצורך המליחה, ואין מועלים בו משום תנאי ב"ד שהכהנים יוכלו להשתמש בו לצרכיהם, וכ"ה להדיא במאירי שקלים] אבל אם ניתן המלח על גבי האבר - מועלים בו. ומייתי קרא דיחזקאל 'והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עלה לה' ופרש"י אלמא דאבר עם מלחו שניהם קרויים עולה. וביאר הגרי"ע, וכן פירש החזו"א, שחל במלח תורת 'קרבת' ודין הקטרה ועל כן משעה שניתן על האבר נתקדש קדושת הגוף. נמצא א"כ מבואר בשתי הסוגיות הללו שיש תורת הקטרה וקרבת במלח, שעל כן חל בו דין אהדורי פוקעין וגם משלים לכזית בהקטרת חוץ. [וע"ש בציונים לתורה מה שפלפל לפי"ז בחידוש הלכות קטנות שאפשר למלוח הקרבנות בסוכר].³

ויש להוסיף שהדברים מוטעמים בלשון הרמב"ם בספר המצוות, שמגדיר המצוה 'להקריב מלח עם כל הקרבנות' [כ"ה ברוב התרגומים. ובדפוסים המצויים הלשון 'על' במקום 'עם' כלשנא דקרא, אך מסתבר שגם זה משמעותו 'עם' כמו 'על עולת התמיד']. הרי שפירש כך פשוטו של מקרא 'על כל קרבנך תקריב מלח' - שבנוסף לקרבן העיקרי תקריב עמו קרבן של מלח.

ולאור כל האמור יש להאיר פשט המקרא, שהרי יש כאן הבחנה ברורה בין ראשו לסופו; 'כל קרבן מנחתך במלח תמלח' - כלומר 'תמלח' 'את' המנחה; 'על כל קרבנך תקריב מלח' - כלומר בנוסף לקרבן 'תקריב' מלח 'עמו'. והלא הוא הוא החילוק האמור: במנחה ישנו דין מסוים שהמלח מהכשר המנחה, דהמלחת המנחה היא הכשרה. משא"כ בכל הקרבנות זהו דין בפני עצמו על הגברא להקריב מלח עם הקרבן.

ויש להוסיף סמך גדול בדברי הרמב"ם שהמלח נבחן כקרבת, שכתב (תמידין ומוספין ט, יא - עפ"י התוספתא שלהי זבחים) 'זהשמן קודם ללבונה ולבונה קודמת למלח ומלח קודם לעצים'. ונתקשו המפרשים דבשלמא לבונה ועצים מצינו שבאים בפני עצמן אבל מלח לא שמענו שמנדבים אותו קרבן בפנ"ע. וע"ש באור שמח שנדחק. ובמקדש דוד (יג) חידש לשמוע מכאן שאפשר להתנדב מלח בפני עצמו, וכ"כ בחזו"א (מנחות לג, טו), וכ"ה בשיח השדה להגר"ק שליט"א. והרי זה סעד שיש תורת קרבן במלח. ובשם הגרי"ז מובא (בספר הלקוטים ברמב"ם מהדו' פרנקל) לפרש דברי הרמב"ם באופן שהמלח פקע מע"ג האבר,

ב נראה שלפרש"י אכן אין חייב להעלות דוקא אותו המלח, וכונת הגמרא 'אלא הכא [במלח לאפוקי עצם] דאי פריש מצוה לאסוקי' - כלומר דבעלמא מצוה להעלות מלח עם הבשר וא"א להקטיר בשר בלא מלח, שלא כעצם שאם פירשה אפשר להקטיר הבשר בלא עצם, הלכך סברא היא לצרף המלח לאבר יותר מעצמות שאינן מחויבות להיקטר בכל אופן עם הבשר.

ג ונראה שאין הוכחה מהנך סוגיות שהיא מצות גברא ד"ל שתורת 'קרבת' שחל על המלח נובע מכך שהוא מהכשרא דקרבת גופיה ונעשה כמותו ממש.

'נתינה' בדוקא. ובחזו"א (מנחות כה) נקט דלא מהניא מליחת קוף אפילו להינצל מן הלאו, שבנתינת המלח על האבר חל בו תורת קרבן ויש בו דינא דאהדורי פוקעין וחלה בו קדושת הגוף כנ"ל, ולזה צריך מעשה האדם דוקא. ואולם לפי דברי הזכר"י יש לומר דכ"ז רק לענין העשה ד'תקריב מלח' שענינו הקרבת המלח כקרבן, אבל לענין הלאו ד'לא תשבית' סגי כל שהקריב הקרבן עם מלח, שהרי סוכ"ס לא הקריב תפל.

ויש להעיר שגדר זה אף כי ניתן להאמר בדעת הרמב"ם, אבל מהריטב"א יש להוכיח שהלאו והעשה ענין אחד הוא, דהנה השעה"מ (ריש הל' קרבן פסח) הקשה על מה שנראה בריטב"א (יומא נג) דהא דבעינן שישנה עליו הכתוב לעכב זהו רק בדברים שנאמרו בלשון 'עשה' אבל לא בלשון 'לאו', וקשה מהסוגיא דמנחות (יט:) שמקשה הגמרא למ"ד דמליחה מעכבת הרי לא שנה עליה הכתוב לעכב, ומשני דכתיב 'ברית', והלא איכא לאו ד'לא תשבית'. ותיירץ בקה"י (זבחים, ובכתבי קה"י החדשים חגיגה קפו) שדעת הריטב"א דהלאו ד'לא תשבית מלח' אינו לאו לעצמו אלא חיזוק העשה. והביא לזה דוגמא מהרמב"ן והריטב"א בפ"ק דקדושין דלאו ד'לא תשים דמים בביתך' הוא רק חיזוק לעשה ד'ועשית מעקה', כלומר אזהרה שלא להימנע מקיום העשה. ואף כאן העיקר הוא העשה ואילו הלאו רק מחזק העשה אבל אינו עומד בפני עצמו. ולפי"ז ודאי הלאו הוא מענין העשה ואינו חלוק ביסודו ובדיניו כפי שביארנו בשיטת הרמב"ם אליבא דהגר"ז.

אכן עדיין יש להעיר משינוי לשונות הרמב"ם בגדר מצות מליחה, שבספר המצוות (עשה סב) הגדיר 'שצונו להקריב מלח עם כל קרבן' וזה מורה שהמצוה על הגברא להביא 'קרבן מלח' עם כל קרבן וכנ"ל, ואולם במנין הקצר בריש ספר היד וכן ברמזי המצוות שבפתיחת הלכות איסורי מזבח הלשון הוא 'למלוח כל קרבן', 'למלוח כל הקרבנות' - לשון המורה שהוא דין בחפצא של הקרבן, למולחו". ואם כי צ"ע מה פשר שינוי הלשונות, עכ"פ שמענו שגם כלפי העשה, מלבד החיוב 'להקריב מלח' יש גם חלות דין בקרבן עצמו שהוא טעון מליחה. ולפי מה שהוכחנו שאף לדרך הגר"ז שבכל הקרבנות היא מצות גברא להביא 'קרבן מלח' מ"מ גדר הלאו ד'לא תשבית' הוא בחפצא דהקטרה שלא להקטיר תפל, הרי יש לנו מבוא לדין הנוסף אף בעשה כמשמעות לשונות הרמב"ם הנ"ל. ומצינו דוגמא לכיו"ב שהלאו מלמדנו גדר נוסף בעשה שעמו; -

דהנה אמרינן בפסחים (צה. בפרש"י) דלא יראה הוי לאו הניתק לעשה, ופרש"י 'ולא יראה' - ואם נראה תשביתוהו

ז ויש להעיר ממשמעות דברי הרמב"ם (ק"פ ב"ב, דלר' יהודה דיליף מלא תוכל לזבח את הפסח באחד וגו') דאין שוחטין את הפסח על היחיד - אף בדיעבד פסול, והרי לא שנה עליו הכתוב לעכב. ולכאן משמע דס"ל כהריטב"א. אך י"ל דשאני התם דכתיב 'לא תוכל דמשמע שאין אפשרות. וכ"כ המש"ח (ראה טו, ז).

ח ולפי הגדר בהערה דלעיל הכל אחד, שיסוד המצוה למלוח הקרבן ועיי"כ בעשה המלח חלק מהקרבן [וסבית שינוי הלשון י"ל דבסה"מ שהביא הקרא ד'על כל קרבנך תקריב מלח' הגדיר המצוה כלשון הפסוק, להקריב מלח עם / על הקרבן].

שאינ מותר להקריב התפל שאין טעם לו. וכבר עמד הגר"ז (בסטניל מנחות שם) מדוע הוצרך כאן הרמב"ם ליתן טעם ללאו, ואף כי עיקר טעמו מרומז בגמרא (שם) 'יכול יתן בו טעם כבינה', אך מה ראה הרמב"ם על ככה להזכיר זאת בגדר המצוה. אכן הדבר מתבאר בספר החינוך (ק"ח) שכתב שהעובר על לאו זה לוקה שהרי מעשה יש כאן כשהוא מקריב הבשר התפל - בא לישיב הקושיא שהקשו האחרונים הלא אין בו מעשה, ומפרש שענינו של הלאו הוא איסור הקרבת תפל. והלא דבריו לקוחים מספר המצוות להרמב"ם והרי נתבאר שזהו פשר הטעם שהזכיר הרמב"ם, שבא לפרש בזה גדר הלאו שלא להקריב תפל בלא טעם, ובזה מבאר מדוע הוי לאו שיש בו מעשה ללקות עליו, כי יסוד האיסור הוא בהבאת תפל ולא במה שנמנע מקיום מצות ליתן מלח.

ויש לסייע עוד שכך הוא גדר הלאו, דהנה הגר"ח פירש באופן אחר מדוע לאו דלא יראו פני ריקם הוי לאו שאין בו מעשה - מפני שיש לו תשלומין כל שבעה בהבאת הקרבנות הלכך לא הוחלט הלאו במעשה הכניסה אלא בחדלון שבשאר הימים שלא הביא בהם קרבן. ולפי דבריו ימצא מחויב שבלאו דלא תשבית אין הדין כן אלא אם עבר והקריב בלא מלח אין לו תשלומין, דאי נימא שיכול לתקן הלאו כשיביא עתה לא היה לו ללקות. ואמנם כן מפורש יוצא בדברי הרמב"ן (במלחמות מכות טו) שלכך לא חשיב לאו הניתק לעשה כי אין לו תיקון במה שיביא מלח לאחר זמן. והרי כל זה מוטעם לפי הגדר האמור שמהות האיסור הוא במעשה הקטרה של דבר התפל בלא מלח, שעל כן עבירה זו לא תתוקן במה שיביא מלח לאחר זמן.

ומדויק לפי"ז מה שהרמב"ם הביא מצות המליחה בהל' איסורי מזבח, הגם שענין ההלכות ההן הוא הקרבת פסולים כגון בעל מום וכד' - הרי משמע שגם הקטרה בלא מלח חשיב כהקטרה פגומה, ואינה מוגדרת כעבירת מניעה בכך שמבטל את המצוה ליתן מלח. וכן דקדק בזכר יצחק (מה).

ויש להטעים לפי"ז מה שכתב בזכר יצחק (שם) עפי"ד הרמב"ם (איסו"מ ה"א יב) להבחין בין העשה ללאו, דהעשה מתקיים רק אם מולחים יפה יפה (ע' מנחות כא) ואילו הלאו הוא רק אם השבית ולא נתן מלח כלל [ע"ש בכס"מ ומל"מ שהראו מקור הדין], ופירש שעיקר הלאו הוא שלא תהא הקטרה בלא מלח'. והוסיף שאפילו אם נתן הקוף או נפל המלח בלא מעשה אדם - לא עבר על הלאו, ואולם העשה לא קיים רק בנתינה של אדם. ומוטעם הדבר לפי האמור, דהלאו הוא גדר ופרט באופני ההקטרה שלא להקטיר תפל בלא מלח, הלכך כל שהיה שם מלח לא עבר, בין אם נתן הוא את המלח או נפל המלח על הבשר מאלי, ואפילו מעט מלח כבר יצא מכלל 'תפל', ואולם המצוה הנוספת גדרה בנתינת המלח על האבר והקרבנו הלכך צריך

י צ"ע שהרי בה"א כתב הרמב"ם מצות עשה למלוח, ומצוה למלוח יפה יפה ואם מלח כל שהוא אפילו בנגרר מלח אחד כשר. ורק בה"ב כתב את הלאו ושאל הקריב בלא מלח כלל לוקה ואעפ"כ כשר והורצה. הרי משמע להדיא שאף העשה לא ביטל אם נתן גרגיר אחד, ורק למצוה יש למלוח יפה יפה [ו'כשר' לא קאי על הקרבן, שזה אף בלא מלח כלל, אלא על מעשהו, שכשר הדבר וקיים המצוה].

ונוהה הדין מליחה יפה יפה אינה אלא בבשר כמדויק לשון הרמב"ם שפחת מצוות עשה בכל העולה על המזבח וסיים 'ומצוה למלוח הבשר יפה יפה כמולך בשר לצל' - ויתכן שזהו משום הוצאת הדם והטבת הבשר וכהידור מצוה היא, אבל לא מעיקר מצות מלח.

ג) ולאור כל האמור [בין למהלך שביארנו עפ"י הגרי"ז בין למהלך השני] יש להסביר כמה ענינים בדברי הרמב"ם והראשונים; כתב הרמב"ם (מע"ק טז,יד) 'מי שנדר או התנדב שמן כיצד עושין בו, קומץ ממנו קומץ ונותן עליו מלח וזורק ע"ג האשים.. וכיצד עושין בין הבא בפני עצמו - נותן עליו מלח ומנסכו כולו ע"ג השיתין ככל הנסכים, והלבונה הבאה בפנ"ע נותן עליה מלח וכולה לאשים'. והקשה הכס"מ מדברי הרמב"ם בהל' איסו"מ (היא) שכל הקרבנות טעונים מלח חוץ משלשה דברים, יין הנסכים דם ועצים (ומקורו במנחות כ כא שנתמעטו אלו). וקשיא יין איין. ותירץ הכס"מ שיש לחלק בין יין נסכים שנתמעט מקרא, ליין הבא בפני עצמו בנדבה [וע' באבן האזל שיישב זאת עם הסוגיא]. וצריך לבאר טעם החילוק.

וי"ל עפ"י ד הרמב"ן (ויקרא) שנתן טעם לפי הפשט לכך שנתמעטו דם ויין ועצים ממלח, כי טעם המליחה 'שאינו דרך כבוד להיות לחם השם תפל מבלי מלח כטעם הקריבהו נא לפחתך ולפיכך מעטו העצים והדם שאין טעונין מלח וכו'. ולפי זה יש לומר שלא נתמעטו דם ויין ועצים אלא לענין שאין בהם העשה להקטיר דבר מלוח והלאו דהבאת תפל וכמו שהטעים הרמב"ן, אבל הפן הנוסף שיש במצוה להקריב מלח עם כל קרבן, זהו ענין השייך גם בהם, אלא שבדם ובעצים אין נפקותא בדבר שהרי הדם בא תמיד עם הקרבן וכבר מקריב מלח עם גוף הקרבן ואין צריך מלח נוסף לדמו, וכן בעצים דקיי"ל כחכמים שאין העצים קרבן גמור (ע' בגרי"ז מנחות כא ובקה"י בגדרי קרבן עצים). ואמנם לרבי דס"ל שעצים קרבן גמור - טעונים מלח. ולענין יין הדין נחלק, שאם מביאו בפני עצמו הרי זה קרבן גמור וכמו המתנדב שמן או לבונה - וטעון להקריב עמו מלח. ואולם יין הנסכים הלא בא עם המנחה וכבר מקיים דין זה במלח הבא עם המנחה ותו אין צריך מלח נוסף ליין. הרי נתבאר טעם חילוק הכס"מ לאור דברי הרמב"ן עפ"י האמור ששני גדרים חלוקים במצות המלח.^ט

[ולכאורה יקשה מחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה, ואמאי אינה טעונה מליחה מדינא ד'על כל קרבנך תקריב מלח'. וי"ל באופן אחד דהנה הרמב"ם כתב (איסו"מ היא) שדין זה שאין צריך למלוח יין הנסכים והדם והעצים קבלה הוא ואין לו מקרא לסמוך עליו, והעיר הלח"מ שבפיה"מ כתב הרמב"ם לענין עצים שהוא מפי הקבלה אבל לענין דם הביא הדרשא דעל מנחתך ולא על דמך. וי"ל דקושיא חדא מתרצא בחברתה, דהילפותא שמפי הקבלה נאמרה לענין הדין בהכשר ההקטרה שלא להקטיר תפל, שבזה נתמעטו כל השלשה מטעם שכתב הרמב"ן שאין שייך בהם פגם דתפל, אבל לענין דם צריך ילפותא נוספת בפנ"ע שגם הדין השני אין בו, 'מעל מנחתך' ולא מעל דמך, ומטעם זה אף בחטאת העוף אין מליחה בדם.

ובאופן נוסף יש ליישב עפ"י ד האו"ש (מעשר שני ז,ג) שיסד עפ"י דברי האבן-עזרא (ויקרא) דחטאת העוף ועולת

לעולם הוא בעמוד והשבת כל ימי המועד'. ויש לדקדק מאי בעי בלשון זו, הו"ל בקיצור דניתק לעשה דכתיב 'תשביתו'. אכן נראה שבא ליישב הלא 'אך ביום הראשון תשביתו' כתיב ולא שמענו עשה דהשבתה בכל שבעת הימים [ואמנם יש דעות שרק בערב הפסח איכא לעשה דתשביתו], ועל זה כתב דמדכתיב לא יראה כל שבעת הימים הרי הלאו גילה שאף עשה דהשבתה קיים בכל שבעת הימים. וכבר הראנו במק"א בהרחבה בשיטת רש"י שאכן שני עניני 'תשביתו' הם החלוקים בגדרם; יש עשה דהשבתה ביום הראשון שיסודו בקום ועשה, ויש גדר תשביתו שענינו בשב ואל תעשה דהחמץ מושבת והוא נוהג בכל שבעת הימים, וגדר זה נלמד מהלאו דב"י וב"י. עכ"פ חזינן שהלאו מגלה גדר נוסף בעשה דעימיה, והכי נמי י"ל דלא תשבית מלח מגלה פן נוסף בעשה ד'תמלח' שענינו הקטר דבר מלוח ואל תקטיר תפל, וזאת מלבד המצוה הכללית של הקרבת מלח עם הקרבן.

נמצינו למדים עד כאן עפ"י דרך הגרי"ז שיש כמה גדרי דינים חלוקים במצות מלח בקרבנות; בכל הקרבנות יש מצות עשה על הגברא להקריב מלח עם הקרבן, ובנוסף איכא דין מדיני ההקטרה גופא להקטיר דבר מלוח ולא תפל, ויש בזה לאו ועשה. ועוד איכא דין מסוים במנחה המחייב מלח מצד גוף המנחה והכשר עשייתה.

אכן כיון שבאנו לכאן שוב יש לבאר במהלך פשוט, באופן שלא נצטרך לריבוי הדינים, ולומר שאין לנו אלא שני דינים במליחה; דין אחד בהכשר ההקטרה, להקטיר המלוח ולא התפל, ויש בדבר לאו ועשה, וזהו דין הקיים בכל הקרבנות הגם דבקרא מפורש מנחה וכמבואר בסוגיא. ודין נוסף יש שענינו להקריב מלח בנוסף על כל קרבן. ומקור שני הדינים הוא ברישא וסיפא דקרא; 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח וגו' - היינו העשה והלאו שמדיני ההקטרה, תמלח את קרבנך ואל תשבית ממנו מלח. ועל כל קרבנך תקריב מלח' - זהו גדר נוסף של דין הגברא להקריב מלח עם הקרבן. ומה שפסק הרמב"ם שאינו מעכב אלא במנחה, יש לפרש כדברי החינוך מפני שרק מנחה מפורשת בכתוב, וה'ברית' דילפינן מינה עיכובא אינה מפורשת אלא על מנחה.

ובעיקר מהלך זה נקט הגרא"ז (איסו"מ פ"ה) לפי דרכו. והוסיף (תמידין ומוספין ט,יא) לפרש דברי הרמב"ם (שם) שהלבונה קודמת למלח ומלח לעצים, דמיררי באדם שהקריב בלא מלח, שאף שעבר על עשה ולא בכך שהקטיר תפל בלא מלח אבל עדיין חייב למלוח כדי לקיים 'על כל קרבנך תקריב מלח' שהרי הקרבן עדיין על האש. ועל אופן זה שבא עתה להקריב המלח כתב הרמב"ם דיני קדימה. והרי זו נפקותא נוספת בשתי הפנים של העשה; בפן דהעשה להקטיר דבר מלוח והלאו שבהקטרת תפל אמנם אין שייך תיקון בהוספת מלח [וכנ"ל מהרמב"ן דלא חשיב לאו הניתק לעשה], ואולם בפן של מצות הגברא להקריב מלח עם הקרבן, מהני כשיתן עתה. נמצא שבספר המצוות כתב הרמב"ם הפן האחד הנלמד מסיפיה דקרא [כמו שהביא שם], ובמנין הקצר ובספר היד נקט הפן האחר. [וע' בגליונות החזו"א בספר אבן ציון שתמה על אבן האזל מהסוגיא דמנחות כ. וכן תמה הגרשו"א, וע' במכתב הגרא"ז במלואים שהאריך לבאר הגמרא לפי מהלכו].

ט יתכן שלכך השמיט הרמב"ן בדבריו 'יין' דלאו פסיקא הוא, שהרי ישנם אופנים שהיין מטעין מלח הגם שאין דרכו של יין בכך - מפאת הדין הנוסף שעל הגברא להקריב מלח עם קרבנו. ויש העיר לפי"ז דדין מלח בין לא דמי לשמן ולבונה דעימיה, דבהנהו אם לא נתן לוקה ואילו בין לא ילקה, דלאו דהקרבת תפל אין שם.

שלדעת כמה ראשונים מתקיימת מצות המליחה עוד קודם שנראה הקרבן להקרבה. אכן ברמב"ם נראה שאף שהמלח ניתן בשעת פיתום הקטורת (כמוש"כ בהל' כלי המקדש ב,ב), משמע מדבריו (איסורי מזבח ה, יא - כמו שכתבו הלח"מ והחזו"א) שהיו מולחים את הקטורת קודם העלאתה על המזבח כשם שמולחים שאר הקרבנות קודם הקטרתם. ומדוע צריך ליתן המלח פעמיים -

אך באור הדברים עפי"ד הראב"ד בפירושו לתו"כ (ויקרא) דמלח סדומית הניתנת בקטורת הוא משום דכתיב 'מלח טהור קדש', והוא חלק ממרכיביה [ורש"י פירש עפ"י התרגום 'מלח' - מעורב, והרמב"ן הביא את שני הפירושים], ומלבד זאת היו מולחים אותה לפני ההקטרה לקיים 'על כל קרבנך תקריב מלח'. וא"כ נראה שזו היא שיטת הרמב"ם, שבתחילה נתן המלח לקיים 'מלח' אך בזה לא נתקיימה מצות מליחת הקרבנות שהרי עדיין אינה ראויה להקטרה, ולכן צריך לחזור ולמלחה סמוך להקטרה. ומעתה תיהדר הקושיא לדוכתה, דנמצא דהרמב"ם ס"ל כראשונים שאין מצות מליחה מתקיימת אלא משנראה הקרבן להקרבה, ובהכרח שלשיטתו מליחת המנחה היא לאחר קמיצת הקומץ דוקא, ומדוע כשרה בור והלא מקמיצה ואילך מצות כהונה. ומה פשר דבריו בפיה"מ שכתב איפכא.

אך לפי האמור הכל אתי שפיר, שהרי הטעם להצריך מליחה בשעה שראוי הקרבן להקטרה, פירש בחזו"א שהואיל ויש במלח תורת 'קרבן' משעה שניתן על האבר כדמוכח מסוגיות הגמרא הנ"ל, על כן צריך שנתנית המלח תהא בשעה שנראה להקרבה אבל קודם לכן חסר בתורת 'הקרבה' במלח. ולענין קטורת יש להטעים עוד שהרי המצוה היא 'על כל קרבנך' כלומר עם הקרבן ובנוסף עליו, אבל המלח שהוא ממרכיבי הקטורת גופא אין מתקיימת בו המצוה. אך כל זה לענין הגדר דהקרבת מלח על הקרבן, אבל הפן השני שהוא מדיני ההקטרה גופא, להקטיר דבר מלוח ולא תפל, שפיר מתקיים הוא אף אם נתנו המלח קודם שנראה להקרבה, דהא לא גרע מניתן המלח מאילו דכשר דסו"ס אין כאן הקטרת תפל. ואם כן מובן דלא סגי במלח שנותנים בקטורת בשעת עשייתה לקיים בזה מצות 'על כל קרבנך תקריב מלח', ומאידך הדין המסויים שנאמר במנחה שצריכה מלח [אם מהכשרא דמנחה להגרי"ז, אם מפרטי דיני הקטרה שבכל הקרבנות - למהלך השני] כלפי הך דינא הלא כשר למלוח קודם הקמיצה. והנה הכלל דמקמיצה ואילך מצות כהונה, ודאי אמור רק בעבודות המנחה המסוימות לה ולא במצוה כללית המוטלת על הגברא שבכל הקרבנות, וא"כ הרי מובנים דברי הרמב"ם שלכך מליחה במנחה כשרה בור משום שמקמיצה ואילך מצות כהונה - שהרי מליחה זו המסוימת למנחה כשר לעשותה קודם קמיצה [כדברי הרי"ק], ואמנם אכתי אין יוצא

כן משמע ממה שכתב שם מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח... ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מין הנסכים והדם והעצים - ולא הוציא קטורת. ומאידך יש לדייק מהמשך דבריו (בה"י) אפכא, שפירט את מקומות הנחת המלח וכל שימושיהם לקרבנות, ולא הזכיר קטורת. ובחזו"א (כה"ז) כתב שהושמטה מלת 'קטורת' בדבריו, או שמא לא גרס בגמרא כן. ובפשוטו נראה שלהרמב"ם סגי בנתנית המלח הראשונה, ואף זה בכלל 'למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח', ולכן לא פירט הקטורת בהדי כל הקרבנות שניתן בהם המלח משלשת המקומות. גם בפירוט סדר הקטרת הקטורת (בהל' תמידין ומוספין פ"ג) לא הזכיר הרמב"ם נתנית מלח. [ומלשון התוס' מנחות כא: (ד"ה והקטרת) נראה שמולח בשעת ההקטרה, שכתבו 'למה מולחין את הקטורת בראשו של מזבח יותר מעל הכבש והלא במזבח הפנימי היה קרב', כלומר הלא המלח שבכבש קרוב יותר למקום הקטרת הקטורת (כמו שפירש בשטמ"ק), ואילו היה הנידון על עשיית הקטורת לא היה להם להזכיר כלל מקום ההקטרה].

העוף דקרבן עולה ויורד הבאים במקום חטאת בהמה, חשיבי כקרבן אחד, דחטאת העוף היא כנגד הדם שבחטאת בהמה, ועולת העוף כנגד הקטרת אימוריה. ובוזה ביאר הגמרא בחולין (כא) שהוצרכה לילפותא דאין עולת העוף באה בלילה - מפני שהיא כנגד האימורין וס"ד דכשרה בלילה כהקטרה (וע' במלואים שם מה שהביא מתשו' הרשב"א, ובהקדמה לספר מקור ברוך. וע"ע בחדושי ר' מאיר שמחה חולין כא). ולפי"ז יש לומר שהמליחה בעולת העוף הנקטרת מהניא גם לענין חטאת העוף, דחשיב שהביאו מלח עם הקרבן במה שהביאוהו עם עולת העוף. אלא שעדיין יקשה מחטאת העוף שבילדת עניה ובמצורע עני שבהם נקט המש"ח (סו"פ מצורע) דהחטאת היא קרבן בפנ"ע שאין העולה באה במקום האימורין שבחטאת-בהמה, וא"כ הדר קשה אמאי אין צריך מליחה בדם חטאת העוף. אכן יש לנטות מדבריו ולומר שהואיל ולעולם חטאה"ע אינה בלא עולת העוף, א"כ תמיד יש בעולת העוף ההשלמה דהקטרה שחסרה בחטאת העוף, ולכן מהני ע"ז שפיר קיום המליחה גם כלפי החטאת].

ולפי"ז יש לדון לדברי המקד"ד הנ"ל שיכול אדם להקריב מלח בפני עצמו לקרבן, שאף כי מסתבר שאין שייך בזה האיסור להקריבו בלא מליחה, שהרי אין כאן הקרבת דבר תפל, אך יש להסתפק שתהא מצוה ליתן מלח מדינא ד'על כל קרבנך תקריב מלח', שהיא מצוה לעצמה להביא מלח עם כל קרבן הקרב. וכן צדד הגרשז"א (ע' במכתב שבסוף אבן האזל, במלואים שבסוף הל' איסורי מזבח).

ד ויבואר בזה ענין נוסף, דהנה הרמב"ם (פסוה"מ יא,ז) פסק שמליחה כשרה בור. [וכן נקט הרמב"ן בפירוש התורה (ויקרא), ופירש בזה לשון הכתוב שעבר מלשון רבים ללשון יחיד, דקאי על מביא המנחה]. ובפירוש המשנה (רפ"ג דמנחות) נימק הרמב"ם משום דמקמיצה ואילך מצות כהונה הלכך המליחה כשרה בור. וכבר תמה בקר"א דאדרבה זהו טעם לסתור שהרי המליחה היתה נעשית לאחר הקמיצה בראשו של מזבח (כמבואר ברמב"ם מעה"ק יג,יב) וא"כ בדין הוא דליבעי כהונה. והר"י קורקוס (פסוה"מ שם) כתב לחדש שכשר למלוח גם לפני הקמיצה, הלכך דין המליחה כעבודות שלפני הקמיצה [ואע"פ שקומץ שיש בו גרגר מלח פסול משום חסר (כדתנן מנחות ו,י), ע' בקה"י (מנחות) דמשכחת לה במלח שנימוח]. ובחזו"א (מנחות כה) נקט שאין מועילה מליחה קודם שנראה הקרבן להקטרה ולדבריו לא מהניא מליחה קודם הקמיצה, אך ברמב"ם על כרחנו לומר כדברי הרי"ק.

אלא דלפי"ז תסתער סתירה גדולה בשיטת הרמב"ם, דהנה נראה שנידון זה שנוי בפלוגתת הראשונים דהנה בברייתא דפטום הקטורת (כריתות ו) איתא שהיתה נעשית עם מלח סדומית, וכתבו בתו"י שלא היו נותנים מלח זה בקטורת שהרי לא היו בה אלא י"א סממנים, רק המלח בא עם חמר חווריין לשרות בו הצפורן כאשר לא מצא יין קפריסין. ואף למ"ד שהקטורת טעונה מלח כשאר קרבנות, אבל לא היו נותנים המלח בעשייתה אלא בשעת הקטרתה. ואולם בשטמ"ק (שם) מביא שהיו נותנים המלח עם סממני הקטורת משום מצות 'על כל קרבנך תקריב מלח', וכן הביא בלקוטי הלכות מהכלבו. הרי

בזה המצוה ד'תקריב מלח', אך זהו דין כללי שעל הגברא ולא שייך לסדרא דמנחה, ומצד הדין הזה לא שמענו להצריך כהונה.

ה) ועוד יש לבאר בזה ענין נוסף, דהנה דנו הראשונים אם מותר למלוח את עיסת המצות בפסח; יש אוסרים מפני שהמלח ממחר להחמיץ, ויש מתירים [ובשו"ע (תנה,ה) שנכון לכתחילה שלא ליתן מלח, והרמ"א אוסר אף בדיעבד. ויעו"ש בבאה"ל]. והנה הרא"ש (בפסחים לט) הביא שיש מביאים ראיה להתיר מדתנן (שם לה) שיוצאין ידי חובת מצה בחלות תודה ורקיקי נזיר באופנים שאין חסרון 'לשמה' - והרי בכל הקרבנות צריך ליתן מלח, ומוכח שאף מצה שנילושה במלח כשרה. ודחה הרא"ש דמעולם לא היו נותנים מלח בחלות, שהרי מיעטו בגמרא ובתו"כ מ'קרבן' - שהמלח ניתן רק על החלק הקרב למזבח ולא על הניתן לכהן או לבעלים, וא"כ חלות תודה הנאכלות אין בהן מצות מלח.

אכן הוכחה זו מובאת בכמה ראשונים; המכתם והמאירי, וכ"ה בארחות חיים בשם הראב"ד, ובריטב"א ומהר"ם חלאוה, ותימא לומר שנעלמו מהם דברי הגמרא והתו"כ. [וע' שעה"מ (איסור"מ ה) שהעיר למה לא הוכיחו משאר מליחת מנחות דבעינן 'מצה' ומוכח שהמלח אינו מחמיץ. אך כבר תירץ המאירי דשאני התם דכהנים זריזים וגם דהמליחה נעשית סמוך להקטרה ממש - ועל כן הביאו הראשונים להוכיח מחלות תודה דוקא]. וכבר הראה השעה"מ שנחלקו בדבר הרשב"א והרא"ה (תוה"ב ג,ג, בדק הבית ובמשמרת הבית. וכ"ה בחדושי הרא"ה בחולין טו ומובא בר"ן שם ובריטב"א שם קיב. ובשו"ת הריב"ש קסה), שהרא"ה פירש הא דאמרין (במנחות כא) שצריך למלוח יפה יפה 'וכן לצלי' [לפנינו הגרסה 'וכן לקדירה'], והלא צלי הנאכל א"צ מליחה גמורה יפה יפה - וכתב שהאירו עיניו מן השמים לפרש דקאי על בשר הקרבנות הנאכל צלי כדרך שהמלכים אוכלים, וצריך למלחו יפה דכתיב 'על כל קרבנך תקריב מלח' - גם על החלק הנאכל. והרשב"א השיגו הלא מפורש בגמ' ובתו"כ שרק החלק הקרב טעון מלח. ובפירוש הרע"ב ותו"ט (מנחות ג,ב) משמע גם כן שכל המנחה טעונה מלח, אף השיריים, והעיר רעק"א מהגמרא [וע"ש בקר"א, ובשפ"א שם ו.]. ובפיה"מ להרמב"ם (בתרגום החדש) הדגיש שרק הקומץ טעון מלח.

אכן לפי האמור לעיל מצינו פתח ליישב שיטת הראשונים, שנקטו שהגמרא שמיעטה מלח בשיירי מנחה, מיירי כלפי הדין המסוים בהכשר המנחה והכשר הקטרתה, ועל זה מיעטו שאין כל המנחה כולה טעונה מלח [טעונה' דייקא, דבדין המנחה עצמה מיירי המטענת מלח מעצם דינה] רק הקומץ לבדו. שענין העשה להקטיר דבר מלוח והלאו שלא להקריב תפל לא נאמר אלא בקרב על המזבח. ואולם לענין קיום המצוה ד'על כל קרבנך' שהוא מצות הגברא ליתן מלח על הקרבן, סברו הנך ראשונים שהוא כולל את כל הקרבן ולא דוקא החלק הנקרב על המזבח. ומדויק שהרא"ה הביא סיפא דקרא, 'על כל קרבנך', ולא הביא רישא דקרא ד'קרבן מנחתך במלח תמלח', כי רק משום מצות הגברא ד'על כל קרבנך' צריך למלוח גם את החלק הנאכל, אבל הדין למלוח את הקרבן שלא יהא תפל הנלמד מ'כל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית וגו'', זה אינו אמור אלא בחלק הקרב על המזבח, וכדממעטינן שם בגמרא את השיריים מהך רישא דקרא גופא, 'קרבן' טעון מלח ולא מנחה כולה.

ולפי שיטת ראשונים זו יש להטעים המנהג המובא בתוס' בברכות (מ.) מהמדרש להביא מלח על השלחן, שכשישראל יושבין וממתנינים זה לזה עד שיטלו ידיהם והן בלא מצות השטן מקטרג עליהם וברית מלח מגן עליהן, ובשבלי הלקט (קמא) איתא בשם הגאונים משום דשלחנו של אדם דומה למזבח וכתב 'על כל קרבנך תקריב מלח'. ונראה שמצות מלח שמצד ההקטרה עצמה, שלא יהא הדבר הקרב תפל, אין שייכת בנתינת המלח על השלחן, ואולם הפן השני של המצוה העצמית ליתן מלח - שייך בזה ענין וזכר אף בכגון נתינה על השלחן דליכא הקטרה. ומוטעם יותר על פי הראשונים הנ"ל שגם בחלק הנאכל יש מצות מלח, ובצד זה דומה שלחנו של אדם לאכילת הקרבנות.

יא וע' ירושלמי ריש ברכות, כל התוכף לנטילת ידים ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה. הרי שהקטרוג בא מהפסק והמתנה כדאיתא במדרש שהביאו התוס'. ויש לרמוז דנטילת ידים מורה על אכילה בקדושה כדדרשין על 'התקדשתם' אלו מים ראשונים, שרוחץ ומסלק נגיעותיו בלתי לה' לבדו, וההפסק בין הנטילה לאכילה מורה על ניתוק עניני הקודש עם האכילה הגשמית. וענין המלח מובא בספרים שמרמו על צמצום ויראה [שצומת ואינו מצמית, כמו 'זירועה מלח'], וברית מלח בקרבנות היינו מתן עליה למים התחתונים שייקרבו ע"ג המזבח תמיד ובכך אינם נדחים מלפני הבורא יתב' כדו"ל. ועל כן נתינת מלח על שלחנו של אדם מגינה גם היא מפני הקטרוג, שרומז על הצמצום והיראה שבישראל בעת התעסקותם בעניני הגוף, ובכך מגבילים עצמם לבטלי הישקע בחומר, ובכך יש עלייה לתחתונים. וכשם שהמלח מקיים כל דבר ומונע הבאשה וקלקול, כך מידה זו של הצטמצמות והגבלה בעניני החומר מגינה על ירדת האדם למקום הטומאה וניתוקו מהקודש.

